

บทที่ 6

สรุปผล อภิปรายและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การเลี้ยงเชียมซี: พิธีกรรมแห่งการสื่อสารความหมาย” เป็นการศึกษาเพื่อค้นหารูปแบบและความหมายของการสื่อสารผ่านพิธีกรรมการเลี้ยงเชียมซีของคนแต่ละกลุ่มในสังคม ซึ่งได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเจ้าของกิจการ กลุ่มคนทำงาน และกลุ่มนักเรียนนักศึกษา ว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร และในความเหมือนหรือแตกต่างกันนั้นมีตัวแปรใดเป็นตัวกำหนด

โดยในงานวิจัยนี้ใช้ประเด็นการวิเคราะห์ คือ สาเหตุที่เข้ามาประกอบพิธี คำอธิษฐาน โอกาสการเข้าไปประกอบพิธี พื้นที่ประกอบพิธี วัตถุประสงค์/บรรยากาศในการประกอบพิธี ขั้นตอนการประกอบพิธี รูปแบบพิธีกรรม การสร้างความหมายและการจัดการใบเชียมซี ความสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรรมกับโลกแห่งความเป็นจริงและบทบาทหน้าที่ของการสื่อสารผ่านพิธีกรรมการเลี้ยงเชียมซี

เกณฑ์การวิเคราะห์ดังกล่าว เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ข้อ คือ

1. เพื่อศึกษาถึงการสื่อสารความหมายว่าด้วยความกังวลใจของผู้คนยุคนี้ผ่านใบเชียมซี
2. เพื่อศึกษาถึงกระบวนการสื่อสารของคนที่อยู่ต่างกลุ่มสังคมกันในพิธีกรรมการเลี้ยงเชียมซี
3. เพื่อศึกษาถึงบทบาทหน้าที่ของพิธีกรรมการเลี้ยงเชียมซีที่มีต่อกลุ่มคนในสังคม

เมื่อนำวัตถุประสงค์ของการวิจัยมาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดเกี่ยวกับพิธีกรรม ทฤษฎีหน้าที่นิยมและทฤษฎีการสื่อสารภายในบุคคล เพื่ออ่านความหมายเบื้องหลังที่ซ่อนอยู่ รวมถึงการดำรงอยู่ด้วยการปรับตัวของเชียมซี เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของคนในปัจจุบัน ทำให้ได้ผลสรุปดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยที่ได้จากการวิจัยเรื่อง "การเลี้ยงเชียมซี: พิธีกรรมแห่งการสื่อสารความหมาย" นั้น นอกจากเอกสารต่าง ๆ แล้ว ส่วนสำคัญคือ การลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนาม ซึ่งประกอบไปด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) กลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่มข้างต้น และการสังเกต (observation) ทุกขั้นตอนและองค์ประกอบในการเลี้ยงเชียมซีตามประเด็นการวิเคราะห์ ซึ่งได้ผลสรุปที่สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ การวิเคราะห์พิธีกรรมการสื่อสารผ่านการเลี้ยงเชียมซีและบทบาทหน้าที่ของการสื่อสารในพิธีกรรมการเลี้ยงเชียมซี

สำหรับพื้นที่การวิจัยครั้งนี้ คือ วัดมิ่งกรมลาวาส ซึ่งเป็นวัดที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ด้วยเหตุผลของการเผยแพร่ศาสนาพุทธลัทธิมหายาน และปัจจุบันยังคงมีนักบวชจำพรรษาและศึกษาพระปริยัติธรรมอยู่ ด้วยเหตุนี้ จึงมีการประกอบพิธีทางศาสนา รวมไปถึงพิธีกรรมที่สำคัญของทางวัด ทั้งการเสริมบุญบารมีและการทำพิธีสะเดาะเคราะห์เพื่อเสริมดวงชะตา ดังนั้น วัดมิ่งกรมฯ จึงเปรียบเสมือนศูนย์กลางทางด้านพิธีกรรมที่ตั้งอยู่ใจกลางเยาวราช หนึ่งในพิธีกรรมที่ได้รับความนิยมจากบุคคลทั่วไป คือ การเลี้ยงเชียมซี ซึ่งทางวัดได้จัดให้มีพื้นที่สำหรับเลี้ยงเชียมซี 4 ส่วน คือ บริเวณพระประธาน บริเวณฮั่วท้อเขียนชื่อบริเวณเจ้าแม่กวนอิมและบริเวณเขียนหลักใจ

คำทำนายที่ได้จากการเลี้ยงเชียมซีจึงถูกแบ่งออกเป็น 3 ชุดตามพื้นที่ข้างต้น โดยเมื่อสำรวจจะพบว่ามีความเกี่ยวข้องกับคำขอของคนหลากหลาย ทั้งเรื่องโชคลาภ อนาคต การค้าขาย หน้าที่การงานไปจนถึงเรื่องความรัก ที่สอดคล้องกับความสบายใจ มีกำลังใจ/มีความหวังและได้คำแนะนำ/แนวทางการดำเนินชีวิต ซึ่งเมื่อพิจารณาสื่อที่ใช้ในการประกอบพิธีที่เปลี่ยนแปลงจากไม้ไผ่สู่วัสดุอื่น เช่น พลาสติกนั้น พบว่าการปรับตัวดังกล่าวไม่ได้มีความสำคัญเท่ากับการที่กลุ่มคนให้ความหมายว่า วัสดุที่ใช้เป็นสื่อกลางนั้นเป็นช่องทางที่ใช้ติดต่อสื่อสารกับเบื้องบนหรือไม่

จากประเด็นต่าง ๆ ทั้ง 10 ประเด็น ได้แก่ สาเหตุของการเข้ามาประกอบพิธี คำอธิษฐาน โอกาสการเข้าไปประกอบพิธี พื้นที่ประกอบพิธี วัตถุประสงค์ในการประกอบพิธี ขั้นตอนการประกอบพิธี รูปแบบการเลี้ยงเชียมซี การสร้างความหมายและการจัดการใบเชียมซี ความสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรรมกับชีวิตประจำวัน และบทบาทหน้าที่ของการสื่อสารผ่านพิธีกรรมการเลี้ยงเชียมซี ซึ่งทำการวิเคราะห์มาแล้วในบทที่ผ่านมา สามารถสรุปเนื้อหาเป็นกลุ่มหลัก ๆ ได้ 2 ข้อสรุปใหญ่ ๆ คือ

1. มิติการสื่อสารของพิธีกรรมการเลี้ยงเชียมซี
2. มิติบทบาทหน้าที่ของพิธีกรรมการเลี้ยงเชียมซี

1. มิติการสื่อสารของพิธีกรรมการเลี้ยงเซียมซี

มิติการสื่อสารของพิธีกรรมการเลี้ยงเซียมซีประกอบไปด้วย องค์ประกอบของการสื่อสาร S-M-C-R ขั้นตอนการเลี้ยง ความสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรรมกับชีวิตจริงและการสร้างความหมายให้กับเซียมซี องค์ประกอบของการสื่อสารที่กล่าวถึงในพิธีกรรมการเลี้ยงเซียมซีนั้น เป็นการสื่อสารภายในบุคคล เนื่องจากผู้ส่งสารและผู้รับสารเป็นบุคคลเดียวกัน และมิติการสื่อสารของคนกลุ่มต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

กลุ่มผู้สูงอายุ

สำหรับกลุ่มคนสูงอายุ มักจะมีความกังวลเกี่ยวกับครอบครัว ดังนั้น จึงใช้พื้นที่เลี้ยงเซียมซีที่ตนเองเลือก เป็นพื้นที่การสื่อสารเรื่องราวเหล่านี้ โดยนอกจากจะเป็นการส่งคำขอไปยังเทพเจ้าแล้ว สิ่งสำคัญคือ การได้มีโอกาสทบทวนเรื่องราวเหล่านั้นกับตนเอง แม้ว่าในชีวิตประจำวันการสื่อสารกับตนเองจะเกิดขึ้นตลอดเวลา แต่พื้นที่ประกอบพิธีกรรมก็ช่วยให้การทบทวนเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิตเป็นภาพที่ชัดเจนขึ้น เนื่องจาก การเลี้ยงเซียมซีแต่ละครั้ง ต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่าง เช่น ช่วงเวลาที่เข้ามา ซึ่งส่วนใหญ่มาตามความสะดวกและตามความต้องการของตนเองเป็นหลัก นอกจากความสะดวกแล้ว จำนวนผู้คนที่เข้ามาในวัดก็ถือเป็นปัจจัยหนึ่ง หากมีคนจำนวนไม่มากนักเกินไป ประกอบกับสุขภาพร่างกายแข็งแรง ก็จะเอื้อต่อการสื่อสาร เป็นต้น

โดยเป้าหมายของการสื่อสารของคนกลุ่มนี้ คือ การแสวงหาข้อมูลเพื่อพยากรณ์อนาคตของตนเองและลูกหลาน เพื่อเตรียมความพร้อมรับกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นในช่วงหนึ่งปีเท่านั้น ทั้งนี้ ก็เป็นการหาตัวช่วยเพื่อทำนายโชคชะตาที่อาจจะได้รับ นอกจากนี้ยังเป็นการขอพรเพื่อสร้างสมดุลให้กับตนเองและมีความพยายามที่จะค้นหาทางออกให้กับปัญหาที่ก่อให้เกิดความกังวล โดยพึ่งพิงอำนาจการปกป้องจากเทพเจ้าที่นับถือ

สาระที่คนกลุ่มนี้คาดหวังและมักจะอธิบายต่อเบื้องบน คือ เรื่องครอบครัว ซึ่งหมายรวมถึงตนเองด้วย โดยสิ่งที่ต้องการจากการสื่อสารไปยังเบื้องบนแต่ละครั้ง คือ มุ่งหวังที่จะให้ตนเองและลูกหลานอยู่ร่มเย็นเป็นสุขและเจริญก้าวหน้าไม่ว่าจะเป็นด้านใดก็ตาม ความคาดหวังนี้ แสดงให้เห็นว่า กลุ่มนี้เป็นผู้มีชีวิตอยู่เพื่อหวังใยผู้อื่น ส่วนสุขภาพเป็นเรื่องรองลงมาที่ชี้เฉพาะไปถึงตนเองเท่านั้น สำหรับเรื่องโชคชะตาก็มีความสำคัญน้อยที่สุด เพราะโชคชะตาสำหรับคนกลุ่มนี้หมายถึงลาภลอย การเลี้ยงเซียมซีจึงมีความหมายในแง่ของการเลี้ยงดวงมากกว่าจะเป็นการเลี้ยงโชค

การส่งคำขอไปยังเทพ ด้วยคาดหวังว่าองค์เทพจะช่วยขจัดปัดเป่าสิ่งที่ไม่ดีให้หมดไป เป็นการลดความตึงเครียดให้กับคนวัยนี้ได้ เพราะการสื่อสารที่เกิดขึ้นเสมือนเป็นการมอบภาระหน้าที่การดูแลสมาชิกในครอบครัวให้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ผู้เลี้ยงเกิดความผ่อนคลายมากขึ้น

ในการสื่อสารผ่านการเสียงเซียมซี ผู้สูงอายุยังคงมีศรัทธาต่อการปฏิบัติตามครบทุกขั้นตอน ดังนั้น การเสียงเซียมซีจึงเป็นพิธีกรรมที่มีความศักดิ์สิทธิ์สำหรับคนกลุ่มนี้ขณะที่ผู้สูงอายุส่วนหนึ่งลดขั้นตอนด้วยการใช้ไม้ปวยเพราะใช้ไม่เป็น แต่กระนั้นผู้เสียงก็ยังได้รับคำทำนายเช่นเดียวกัน นอกจากนี้อุปสรรคเรื่องกำลังวังชาทำให้ต้องลดขั้นตอนบางส่วน นั่นคือ การจุดธูป แต่ยังคงใช้ไม้ปวย ข้อจำกัดในเรื่องสุขภาพนี้ ทำให้รูปแบบอาจถูกปรับเปลี่ยนไปบ้างเพื่อความเหมาะสม

ส่วนความหมายที่มีต่อการเสียงเซียมซี คือ ถ้าเข้าไปเสียงตอนดวงดี จะได้คำทำนายดี แต่ถ้าเข้าไปเสียงช่วงที่ดวงไม่ดี คำทำนายจะไม่ดีตามไปด้วย อย่างไรก็ตาม หลังจากอ่านผลการทำนายแล้ว กลุ่มผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะรู้สึกสบายใจถ้าได้คำทำนายที่ดี เพราะเป็นการสร้างกำลังใจและความมั่นใจ ทั้งนี้การได้รับคำทำนายที่ดียังถือเป็นพรจากองค์เทพอีกด้วย คำทำนายประเภทนี้ผู้เสียงมักจะนำกลับไปด้วย แต่หากได้คำทำนายไม่ดีก็จะมีวิธีจัดการเพื่อให้สบายใจขึ้น โดยนำไปไว้ที่เดิมหรือนำไปเผาที่กระถางธูป เพื่อให้เบื้องบนช่วยขจัดปัดเป่าสิ่งไม่ดีให้หมดไป ถือเป็น การต่อรองกับเทพเจ้าถึงโอกาสของการได้รับสิ่งดี ๆ ด้านหนึ่ง ไบเซียมซีมักจะระบุสิ่งที่ควรปฏิบัติตามหากผู้เสียงได้ไปไม่ดี บางคนจึงนำกลับไปเพื่ออ่านทบทวน

เมื่อได้คำทำนายที่ไม่ดี ผู้สูงวัยเหล่านี้จะทำตามคำแนะนำในไบเซียมซี โดยเฉพาะเมื่อมีศรัทธา เพื่อความสบายใจ สำหรับเนื้อหาของไบเซียมซีส่วนใหญ่เป็นเรื่องทั่วไป แต่คนกลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับเรื่องครอบครัวมากที่สุด เพราะเป็นกลุ่มคนที่ใช้ชีวิตอยู่เพื่อคนอื่น ขณะเดียวกันก็ยังเชื่อว่า การสะสมบุญจะช่วยสร้างกำลังใจให้กับผู้ทำและยังทำให้เทพช่วยเหลือเมื่อประสบเคราะห์กรรม การทำตามคำแนะนำจึงอาจเป็นการที่ทางออกให้กับคนกลุ่มนี้

กลุ่มเจ้าของกิจการ

กลุ่มเจ้าของกิจการนั้น เป็นกลุ่มที่ไม่ค่อยมีเวลาว่างมากนัก เนื่องด้วยรูปแบบการใช้ชีวิตไม่มีเวลาว่างที่แน่นอน จึงอาจไม่มีโอกาสได้พูดคุยกับตนเอง เพื่อคิดคำนึงเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ เพียงลำพัง เมื่อว่างเว้นจากภาระหน้าที่ความรับผิดชอบ จะเข้ามาเสียงเซียมซี การเสียงเซียมซีจึงเป็นการเปิดโอกาสและเปิดพื้นที่ให้คนกลุ่มนี้ได้สื่อสารกับตนเอง เพื่อปลดปล่อยความตึงเครียดจากการทำงานและความกังวลที่เกิดขึ้น

ส่วนเป้าหมายของการสื่อสารสำหรับคนกลุ่มนี้เป็นไปเพื่อสร้างสมดุลให้กับจิตใจ แม้จะไม่ใช่การแก้ปัญหาในชีวิตจริง แต่ก็ช่วยให้จิตใจมีความเข้มแข็งขึ้น ทว่าการจะเข้ามาเพื่อทำการสื่อสารในการเสียงเซียมซีนั้น มีข้อจำกัดอยู่ด้วยเงื่อนของเวลา ดังนั้น เมื่อใดที่ได้เข้ามากราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ก็จะเสียงเซียมซีด้วย โดยเชื่อว่าทำแล้วจะเป็นสิริมงคล และคาดหวังว่าจะนำสิ่งดี ๆ กลับไปด้วย ทั้งนี้ การทำบุญยังอาจส่งผลให้ผู้ทำมีชีวิตที่ดีขึ้น นอกจากนั้น หากมีคำถามก็จะมา

แสวงหาข้อมูลจากการเสี่ยงเซียมซี โดยมุ่งหวังผลการชี้แนะจากเทพ ขณะเดียวกัน ก็มุ่งหวังว่าเทพเจ้าอาจประทานโชคลาภกับตนเอง

เงื่อนไขในการเป็นเจ้าของกิจการ ทำให้คนกลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับเรื่องของการประกอบอาชีพ รวมไปถึงโชคลาภด้วย และถ้ามีครอบครัวแล้วก็จะดูเรื่องครอบครัวด้วย เช่น เรื่องของบุตรหลาน ส่วนเรื่องราวเกี่ยวกับอนาคต ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่คนกลุ่มนี้พึ่งพาสังคคีสิทธิ์ให้ช่วยชี้แนะ โดยเรื่องราวในกาลข้างหน้าที่คนกลุ่มนี้ต้องการไม่ได้ความหมายเพียงเรื่องของธุรกิจการค้าเท่านั้น แต่หมายถึงอนาคตของบุตรหลานด้วย ส่วนเรื่องสุขภาพนั้น จะหมายถึงเฉพาะตนเอง

โดยขั้นตอนการเสี่ยงเซียมซีของกลุ่มนี้เหลือเพียงการตั้งจิตอธิษฐาน เสี่ยงเซียมซีและอ่านคำทำนาย ขั้นตอนจึงไม่มีความซับซ้อนยุ่งยาก ทั้งนี้ยังเป็นการแสดงให้เห็นว่า การได้มาซึ่งคำทำนาย อาจถูกปรับให้มีความเหมาะสมกับคนกลุ่มนี้ เนื่องจากเวลาที่มีอย่างจำกัด ดังนั้นจึงอาจมีเวลาไม่เพียงพอที่จะกระทำทุกขั้นทุกตอน การลดบางขั้นตอนนั้นเป็นไปเพื่อให้ตนเองสามารถมีส่วนร่วมในพิธีกรรมได้ เพราะพิธีกรรมดังกล่าวช่วยสร้างความมั่นคงให้กับจิตใจได้อย่างดี ขณะที่ถ้าได้คำทำนายดีมักจะนำกลับไปด้วย เนื่องจากอาจจะทำให้สมาชิกในครอบครัวบางคนซึ่งเป็นญาติผู้ใหญ่ที่ชอบเสี่ยงดวง นำเลขที่ไปเซียมซีได้ไปเสี่ยงโชคอีกต่อหนึ่ง แต่บางส่วนก็ไม่ให้ความสำคัญต่อการเสี่ยงโชค ด้วยเหตุที่เชื่อว่าตนเองไม่มีดวงทางด้านนั้น การเสี่ยงเซียมซีสำหรับคนกลุ่มนี้ จึงหมายความว่า เป็นสัญญาณแห่งการเสี่ยงโชค ทั้งยังเป็นสัญญาณแห่งชะตาชีวิต

ในทางตรงกันข้าม การตอรองของคนกลุ่มนี้เกิดขึ้นเมื่อได้คำทำนายไม่ดี โดยจะมีการเสี่ยงแบบต่อเนื่อง คือ ถ้าได้คำทำนายไม่ดีจะฝากเทพไว้ เพื่อให้เทพช่วยขจัดปัดเป่าสิ่งไม่ดีด้านหนึ่งเป็นการปฏิเสธคำทำนายนั้น จากนั้นจึงเสี่ยงใหม่ โดยคาดหวังจะได้คำทำนายที่ดีขึ้น อันอาจการตอรองดังกล่าวทำให้เห็นว่าภายใต้การกำหนดโชคชะตาจากเบื้องบน แต่ด้านหนึ่งมนุษย์ก็สามารถเลือกสิ่งที่ตนเองต้องการ

อย่างไรก็ตาม หากได้ไปเซียมซีที่ไม่ดี เนื้อหาคำทำนายจะระบุวิธีการปฏิบัติตน สำหรับคนกลุ่มนี้มีทั้งที่ไม่ปฏิบัติตามและปฏิบัติตาม ในส่วนของผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามนั้น เชื่อว่าการเสี่ยงเซียมซีเรื่องของจิตใจมากกว่าการแก้ไขปัญหา เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นเรื่องที่ต้องจัดการด้วยตนเอง แต่หากคำทำนายที่ได้สอดคล้องกับชีวิตในช่วงเวลานั้นก็จะเชื่อถือมากเป็นพิเศษ

ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งเลือกที่จะปฏิบัติตามเพราะเห็นว่า ถ้าได้รับการชี้แนะให้ทำบุญจะทำตามทันที เพราะทำให้รู้สึกสบายใจ เป็นการกระทำที่ตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจเป็นสำคัญ นอกจากนี้ยังเป็นการสะสมทำบุญ ซึ่งอาจส่งผลต่อชีวิตที่ดีขึ้น

กลุ่มคนทำงาน

กลุ่มคนทำงาน เป็นกลุ่มที่มีเวลาว่างหรือวันหยุดที่ค่อนข้างแน่นอน แต่สภาวะแวดล้อมในการทำงานนั้นไม่ตายตัว เนื่องจากในการทำงานแต่ละวัน อาจต้องพบเจอปัญหาและอุปสรรคที่ต่างกัน ก่อให้เกิดความตึงเครียดและต้องการหาทางออก การเสี่ยงเซียมซีเป็นวิธีหนึ่งที่ช่วยปลดปล่อยความตึงเครียดที่เกิดขึ้นได้ โดยขณะที่สื่อสารปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับเทพอยู่นั้น ก็เปิดโอกาสให้คนกลุ่มนี้ได้สื่อสารปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเอง และทำให้ผู้เสี่ยงได้เข้าสู่สภาวะที่หลุดพ้นจากโลกแห่งความเป็นจริงชั่วขณะหนึ่ง ในพื้นที่ที่ผู้เสี่ยงเลือกด้วยเห็นว่ามีความเหมาะสมต่อการสื่อสารความหมายที่ต้องการ

โดยคนกลุ่มนี้มุ่งหวังว่าการสื่อสารในพิธีกรรมการเสี่ยงเซียมซี จะช่วยให้พบหนทางการแก้ไข อย่างน้อยทางด้านจิตใจ เป็นการคาดการณ์ชะตาชีวิตและสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่เกิดความไม่มั่นคงจากการเปลี่ยนแปลงที่ไม่อาจคาดเดาได้ จึงต้องพึ่งบารมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์เข้าช่วย ทว่า ที่สุดแล้วก็ไม่ใช่การแก้ปัญหาแต่อย่างใด สิ่งสำคัญเป็นเรื่องของจิตใจมากกว่า นอกจากนี้ การเสี่ยงเซียมซียังเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาและถือเป็นการทำบุญประเภทหนึ่ง ที่นอกจากจะทำให้ได้พรจากเทพแล้ว ก็ยังเป็นการเสริมสร้างความมั่นใจให้กับตัวเองด้วย

สำหรับการสื่อสารกับเบื้องบนของคนกลุ่มนี้ เนื้อหาสารส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของตำแหน่งหน้าที่การงานในอนาคต ซึ่งเกี่ยวโยงถึงเรื่องการเงินด้วย รongลงมาเป็นเรื่องราวในชีวิตประจำวันและเรื่องความรัก รวมไปถึงครอบครัว ซึ่งหมายถึงพ่อแม่พี่น้องและสามี/ภรรยา/ลูก ในกรณีที่มีแต่งงานแล้ว โดยไม่ทิ้งเรื่องของโชคชะตา เนื่องจากโชคชะตาสำหรับคนกลุ่มนี้แล้วไม่ได้หมายถึงลาภลอย หากแต่หมายถึงโอกาสทางการทำงาน

ในการเลือกพื้นที่ทำการสื่อสาร เกิดจากการสังเกตเห็นบริเวณใดก่อนก็จะทำการสื่อสารตรงนั้น โดยมีเงื่อนไขว่า พื้นที่บริเวณนั้นต้องมีคนไม่พลุกพล่านและไม่มีผู้คนมาเยือนเพื่อเสี่ยงเซียมซีที่เดียวกัน เพราะจะทำให้ไม่มีสมาธิในการตั้งจิตอธิษฐาน ประกอบกับเวลาในการทำพิธีจะน้อยลง

สิ่งที่เพิ่มเติมเข้ามา คือ ความคิดเห็นเกี่ยวกับคำทำนายแต่ละพื้นที่ คนกลุ่มนี้เห็นว่าคำทำนายแต่ละที่เหมือนกัน อีกมุมหนึ่ง คำทำนายแต่ละที่อาจไม่เหมือนกัน เพราะคำทำนายแต่ละแห่งอาจเน้นไปทางด้านใดด้านหนึ่งเพียงอย่างเดียว

ในขณะเดียวกัน คนกลุ่มนี้มีขั้นตอนการเสี่ยงหลายแบบ มีทั้งที่ทำตามขั้นตอนอย่างครบถ้วนและเลือกทำเฉพาะบางส่วน ส่วนที่ทำตามขั้นตอนนั้น จะเริ่มเสี่ยงเซียมซีเมื่อสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์แล้ว โดยจะอธิษฐานอีกครั้งก่อนเสี่ยงเซียมซี นอกจากนี้ในช่วงที่สักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ก็อธิษฐานไปแล้วครั้งหนึ่ง ซึ่งคำอธิษฐานครั้งแรกเป็นการขอพร แต่ครั้งที่สองมุ่งหมายที่จะปรึกษากับเทพ เพื่อเป็นการเสริมสร้างความมั่นใจตนเอง โดยที่เมื่อเสี่ยงเสร็จแล้ว อาจใช้ไม้ปวยบัง ตาม

ความเหมาะสมหรือตามความต้องการส่วนตัว เพราะแม้จะถูกตัดทอนบางส่วน แต่หากส่วนนั้นไม่ใช่การเช่าเซียมซี เพราะเซียมซีเป็นสื่อกลางที่ใช้ติดต่อกับเบื้องบน

ฉะนั้น คนทำงานส่วนใหญ่จะไม่เสี่ยงทายไม้ปวย แม้จะทราบว่าจะตามวิธีการปฏิบัติ ต้องใช้ไม้ปวยก็ตาม โดยไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องยืนยันผลการทำนายว่าเป็นของตนแล้วหรือไม่ เนื่องจากเชื่อว่าคำทำนายเป็นสิ่งท้องเทพได้ประทานให้กับตนแล้ว การลดขั้นตอนดังกล่าวก็ยังคงทำให้ได้มาซึ่งคำทำนายเหมือนเดิม ขณะที่บางคนเล็งเสียงเซียมซีอิเลคทรอนิกส์ ซึ่งไม่มีขั้นตอนของการเสี่ยงทายไม้ปวยปรากฏอยู่ จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้ใช้ไม่เป็น รวมทั้งวัตถุประสงค์ในการใช้

โดยรูปแบบการเสี่ยงของคนกลุ่มนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เสี่ยงบ่อยและไม่ค่อยเสี่ยง ด้านผู้ที่เสี่ยงบ่อย เมื่อมีโอกาสไปสักการะเทพเจ้า จะเสี่ยงแทบทุกครั้งและเคยเสี่ยงวันหนึ่ง การไปไหว้พระจึงมีความเกี่ยวข้องอยู่กับการเสี่ยงเซียมซี เพราะการเสี่ยงเซียมซีเป็นขั้นตอนส่วนหนึ่งของการทำบุญไหว้พระ และด้วยเหตุที่มีเวลาอยู่อย่างจำกัด เมื่อถึงวันหยุดก็มักจะเดินทางมาทำบุญกับครอบครัว และถือโอกาสเสี่ยงเซียมซีเพื่อขอพร รวมถึงขอคำแนะนำจากเบื้องบนไปด้วย

อีกกลุ่มหนึ่ง คือ กลุ่มที่ไม่ค่อยเสี่ยง เหตุผลส่วนหนึ่งที่ทำให้ไม่ค่อยเสี่ยง น่าจะเป็นเพราะความกลัวที่จะได้คำทำนายไม่ดีแล้วส่งผลต่อจิตใจ จึงเลือกที่จะทำบุญมากกว่า เพื่อเป็นการสั่งสมบุญ จำให้จิตใจผ่องใสยิ่งขึ้น อีกสาเหตุหนึ่ง คือ วุฒิมภาวะที่เพิ่มขึ้นทำให้มีเหตุผลในการแก้ไขปัญหาได้เองโดยพึ่งพิงเทพเจ้าทางด้านจิตใจเท่านั้น

กลุ่มคนทำงานเชื่อว่า การเสี่ยงเซียมซีไม่ใช่การหาออกให้กับปัญหาที่เกิดขึ้น แต่ขอพรและคำชี้แนะเพื่อเป็นกำลังใจจากเทพมากกว่า ซึ่งการให้ความหมายต่อพิธีนั้น เป็นเรื่องของความเชื่อส่วนบุคคล

อย่างไรก็ตาม เมื่อได้ผลการทำนายดี คนส่วนใหญ่จะนำกลับไปด้วย เพื่อความเป็นสิริมงคล แต่ถ้าได้ไปไม่ดีก็จะไม่เอากลับไป จะนำไปไว้ที่เดิม แม้จะมีการตอรองจากคนกลุ่มนี้ด้วยการไม่นำผลการทำนายที่ไม่ดีฝากไว้ที่วัด แต่คำทำนายเหล่านั้นก็ยังคงส่งผลต่อความกังวลและความรู้สึกไม่สบายใจ การทำบุญซึ่งมักจะเป็นสาระที่สอดแทรกอยู่ในใบเซียมซีจึงอาจเป็นทางเลือกที่ช่วยลดความรู้สึกดังกล่าวได้ ทั้งนี้ที่วัดมัจฉกรฯ มีการทำบุญให้เลือกหลายประเภท ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจส่วนบุคคล โดยส่วนใหญ่จะเป็นการทำเพื่อสะเดาะเคราะห์

ขณะที่คนทำงานส่วนหนึ่งนำผลการทำนายที่ไม่ดีนั้นกลับไปเพื่อทบทวนตนเอง และใช้เตือนตัวเองให้มีสติ ดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท และเห็นว่าการที่ยึดมั่นคำทำนายนั้นมากจนเกินไปอาจทำให้เกิดความเครียด ถ้ามองว่าคนเราสามารถกำหนดความเป็นไปของตนเองได้ คำทำนายอาจส่งผลไม่มากนัก แต่อย่างไรก็ตาม คนกลุ่มนี้ก็ยังคงยอมรับความชะตา ฟ้าเท่านั้นที่เป็นผู้ลิขิต ส่วนเรื่องโชคลาภอาจเป็นสิ่งที่มนุษย์กำหนดเองได้

กลุ่มนักเรียนนักศึกษา

สำหรับกลุ่มนักเรียนนักศึกษา เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่มีเวลาว่างค่อนข้างแน่นอน กลุ่มนี้จึงใช้เวลาที่ว่างเว้นจากการเล่าเรียนนี้ เข้ามาเสี่ยงเซียมซี ซึ่งเป็นการสื่อสารกับทั้งตนเองและเทพ โดยเฉพาะการสื่อสารกับตนเอง ซึ่งในชีวิตประจำวันแม้การสื่อสารรูปแบบนี้จะเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา หากแต่เมื่อก้าวเข้าสู่เขตแดนของโลกศักดิ์สิทธิ์และพื้นที่สำหรับประกอบพิธีกรรม การพูดคุยกับตนเอง จึงปรากฏในรูปแบบของการสื่อสารถึงปัญหาและความกังวลใจ ซึ่งในวัยนี้ให้ความสำคัญกับเรื่อง การเรียนมากเป็นพิเศษ พื้นที่การสื่อสารส่วนนี้จึงเปิดโอกาสให้เด็กกลุ่มนี้ระบายความกังวลออกมาในลักษณะของการขอคำปรึกษาและคำแนะนำจากเทพ เพื่อช่วยสร้างสมดุลให้กับจิตใจ

โดยมีสาเหตุของความพยายามล่วงรู้อนาคตเป็นสำคัญ และยังมีจุดประสงค์ในการจัดการเรื่องราวในปัจจุบันด้วย เพราะช่วงชีวิตในปัจจุบันน่าจะมีอิทธิพลต่อสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต นอกจากจะใช้วิธีการเสี่ยงเซียมซีเพื่อพยากรณ์อนาคตแล้ว บางคนยังใช้ศาสตร์การดูดวงโดยหมอดูควบคู่ไปด้วย เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากทั้ง 2 วิธีมาเทียบกัน อันอาจทำให้มีความแม่นยำมากขึ้น ขณะที่บางคนศรัทธาการเสี่ยงเซียมซีมากกว่า เนื่องจากการเสี่ยงเซียมซีเข้าถึงง่าย ไม่เสียเวลา ที่สำคัญ คือ การเสี่ยงแต่ละครั้งเปรียบเสมือนการได้พรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ด้วย

สืบเนื่องจากความมุ่งหวังข้างต้น คำอธิษฐานของคนกลุ่มนี้ คือ เรื่องเรียน ซึ่งมีความสำคัญมากที่สุด ดังนั้น อนาคตที่กล่าวถึงจึงเป็นโอกาสที่ดีทางการศึกษา การก้าวเข้าสู่การทำงาน และการอุปถัมภ์ช่วยเหลือ ทั้งระดับมัธยมและระดับอุดมศึกษา โดยอยากรู้เกี่ยวกับเรื่องราวของครอบครัวบ้าง แต่เป็นส่วนน้อย

สำหรับพื้นที่ที่เลือกสื่อสารกับเทพนั้น บางคนเลือกเฉพาะบริเวณพระประธาน ขณะที่ส่วนหนึ่งมีเงื่อนไขว่าเสี่ยงที่ใดก็ได้ เพียงแต่จำนวนคนต้องไม่มากเกินไปเพราะจะทำให้เสียสมาธิ ซึ่งอาจทำให้ผลการทำนายที่ได้ไม่ดีตามไปด้วย ส่วนคำทำนายของแต่ละที่นั้น คนกลุ่มนี้เห็นว่าน่าจะมี ความแตกต่างกัน เปรียบเสมือนการสุ่มตัวอย่างในวิชาคณิตศาสตร์ มีความเป็นไปได้เมื่อเสี่ยงแล้ว จะได้คำทำนายที่ดีและไม่ดีเท่า ๆ กัน จึงไม่สามารถคาดเดาได้ว่าตนจะได้แบบใด อย่างไรก็ตาม ขั้นตอนการเสี่ยงเซียมซีของกลุ่มนี้ ก็ไม่แตกต่างไปจากกลุ่มเจ้าของกิจการและกลุ่มคนทำงาน เนื่องจากขั้นตอนการเสี่ยงทายด้วยไม้ปวยไฉ่ และยังคงทำตามขั้นตอนอื่นต่อไป มีเด็กส่วนน้อยเท่านั้น ที่ปฏิบัติตามขั้นตอนอย่างครบถ้วน

แม้ว่าเด็กส่วนใหญ่จะไม่ใช้ไม้ปวยไฉ่ เพราะใช้ไม่เป็น แต่ก็มีเด็กบางคนที่ยังคงให้อยู่ เนื่องจากได้รับการถ่ายทอดจากผู้อาวุโสของครอบครัว ดังนั้น รูปแบบการใช้ รวมถึงผลการเสี่ยง ไม้ปวยไฉ่จึงคล้ายคลึงกับกลุ่มผู้สูงอายุ ทั้งนี้ เด็กวัยรุ่นส่วนหนึ่งเปรียบการใช้ไม้ปวยไฉ่กับทางทดลองทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งอาจส่งผลให้การเสี่ยงเซียมซีมีความศักดิ์สิทธิ์ลดน้อยลง

ส่วนรูปแบบการสื่อสารนั้นแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างกลุ่มอื่น คือ กลุ่มที่เสียงบ่อยและกลุ่มที่เสียงเป็นบางครั้ง สำหรับผู้ที่เสียงบ่อย จะเสียงทุกที่ที่ได้ไปเพื่อขอพร จนทำให้เกิดความเคยชิน กลุ่มที่เสียงบ่อยนี้ นอกจากจะมาพร้อมกับครอบครัวแล้ว ยังมากับกลุ่มเพื่อน อยู่เป็นประจำ อีกกลุ่มหนึ่งให้เหตุผลว่า เลือกลงเสียงเฉพาะช่วงที่มีปัญหาและความกังวลใจเท่านั้น นอกเหนือจากนั้นจะมาไหว้พระตามปกติ แต่ไม่เสียงเซียมซี

เมื่อเสียงเซียมซีเสร็จแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการอ่านผลการทำนาย สำหรับกลุ่มนี้ คำทำนายที่ดี ทำให้มีความสุข แต่หากได้คำทำนายที่ไม่ดีก็อาจทำให้เกิดความไม่สบายใจได้เช่นกัน โดยจะเชื่อถือเนื้อหาส่วนที่ตรงกับตนเองเท่านั้น และเมื่อได้ไปไม่ดีแล้ว จะไม่น่ากลับไปด้วย แต่จะฝากไว้ที่วัดหรือเหน็บไว้ตามต้นไม้ เพื่อฝากสิ่งไม่ดีนั้นให้เทพเจ้าช่วยบิดเป่าแล้วนำสิ่งดี ๆ กลับไป ขณะเดียวกัน คำทำนายที่ไม่ดีอาจส่งผลมากนักร เพราะเด็กวัยรุ่นบางคนเลือกที่จะยึดตามหลักวิทยาศาสตร์

หากได้ไปเซียมซีที่มีคำแนะนำให้ทำบุญเด็กบางคนจะปฏิบัติตาม เพราะดวงชะตาอาจมีความไม่แน่นอน ดังนั้น จึงเลือกที่จะปฏิบัติตาม เพราะเป็นการตอบสนองทางด้านจิตใจ สาเหตุอีกประการหนึ่ง คือ เคยมีช่วงที่คำทำนายตรงกับตัวเอง

แต่เด็กบางคนเห็นว่าการไม่ยึดติดกับคำทำนายมากเกินไป อาจทำให้มีความสบายใจมากขึ้น เนื่องจากคำทำนายส่วนใหญ่ของวัดมังกรฯ กล่าวถึงเรื่องทั่ว ๆ ไป ไม่เฉพาะเจาะจง จึงเลือกอ่านบางช่วงที่ตรงกับตนเอง เช่น เรื่องการเรียนและเรื่องครอบครัว

2. บทบาทหน้าที่ของการสื่อสารผ่านพิธีกรรมการเสียงเซียมซี

สำหรับบทบาทหน้าที่ของการสื่อสารผ่านพิธีกรรมการเสียงเซียมซี ประกอบด้วยหน้าที่ต่าง ๆ ที่สำคัญ ดังนี้

1. หน้าที่ในการเปิดพื้นที่การสื่อสารของกลุ่มหญิงสูงอายุ

เซียมซีทำหน้าที่สร้างกลุ่มคนใหม่ ๆ ขึ้นโดยปรับเปลี่ยนสถานที่ โดยย้ายจากศาลเจ้าสู่วัด ซึ่งบางครั้งสถานที่ที่มีเซียมซีอาจให้ผลการทำนายเฉพาะเรื่อง จึงทำให้มีผู้สืบทอดต่อ ๆ มา โดยมีรูปแบบที่แตกต่างกันไป ด้วยเหตุนี้ จึงพบการต่อรองเพื่อให้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบพิธีกรรม เพื่อให้เหมาะหรือง่ายต่อคนกลุ่มต่าง ๆ นอกจากนี้ พิธีกรรมดังกล่าวยังเปิดโอกาสให้คนทุกกลุ่มทุกวัยได้เข้าไปใช้พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์นั้นอย่างไม่มีเงื่อนไขแต่มีข้อปฏิบัติที่เป็นที่รู้จักกัน ในที่นี้กลุ่มผู้สูงอายุมีบทบาทสำคัญในการเป็นแบบอย่างแก่คนกลุ่มต่าง ๆ และทำหน้าที่ถ่ายทอดความเชื่อไปสู่คนรุ่นต่อไป

2. หน้าที่ในการสร้างความมั่นคงทางจิตใจ/ปลอบขวัญ/คลายความกังวล

การเลี้ยงเซียมซีเป็นพิธีกรรมการสื่อสารที่ช่วยปลดปล่อยและตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจในระดับปัจเจกบุคคล รวมถึงคำแนะนำที่ได้รับจากการประกอบพิธีจึงมีความเป็นส่วนตัว หากแต่การตอบสนองทางด้านจิตใจอยู่ในระดับไหนนั้น ขึ้นอยู่กับศรัทธาของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ ถ้ามีความศรัทธาต่อองค์เทพอย่างสูง พิธีกรรมจะช่วยเยียวยารักษาจิตใจได้ในเบื้องต้นตามไปด้วย ดังนั้น ศรัทธาจึงเป็นตัวแปรสำคัญและมีความสัมพันธ์อยู่กับการต้องการทางด้านจิตใจ

อย่างไรก็ดี พิธีกรรมการเลี้ยงเซียมซีไม่สามารถตอบสนองโลกแห่งความเป็นจริงเป็นเพียงการเยียวยาในระดับจิตใจเท่านั้น อย่างไรก็ตาม เมื่อจิตใจมั่นคงแข็งแรง อาจนำไปสู่สิ่งที่ดีขึ้นอย่างน้อยการสร้างคามหวังอาจช่วยให้มีกำลังใจในการต่อสู้กับอุปสรรคต่อไป

3. หน้าที่ในการจัดระเบียบสังคม

เนื่องจากโลกศักดิ์สิทธิ์เป็นโลกแห่งทำนองคลองธรรม ส่วนโลกสามัญเป็นโลกที่เต็มไปด้วยโลกียะ การขยายอาณาเขตของโลกศักดิ์สิทธิ์ในเข้ามาอยู่ในเขตแดนที่เคยเป็นโลกสามัญในที่นี้ก็คือ การที่พิธีกรรมมีความสัมพันธ์และผูกโยงกับชีวิตจริง ดังเช่น การปฏิบัติตามคำทำนายในใบเซียมซี เป็นการควบคุมดูแลโลกสามัญให้มีความเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย ทั้งทางรูปธรรมหรือการใช้ชีวิตและนามธรรมหรือจิตใจได้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังเป็นการรักษาสมดุลของสังคม เพื่อไม่ให้เอนเอียงไปทางใดทางหนึ่งมากเกินไป อีกด้านหนึ่งถือเป็นการควบคุมทางสังคม ในแง่ที่ว่า การแนะนำให้ทำบุญนั้น แสดงออกถึงการแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

4. หน้าที่ให้แนวทางดำเนินชีวิต

เนื้อหาคำทำนายที่ได้จากการเลี้ยงเซียมซีมีการสอดแทรกสาระแห่งการดำรงชีวิตไว้ด้วย ไม่ว่าจะเป็นการเตือนสติ ไม่ประมาทและมีความระมัดระวังในการดำเนินชีวิต รวมถึงแนวทางการปฏิบัติตน และยังพบปรัชญาในการใช้ชีวิตและคำสอนที่สังคมเรากียึดถือกันอยู่ รวมถึงหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่สอนให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข นอกจากนี้ การได้ผลการทำนายที่เป็นไปในทางลบยังเป็นการเตือนสติและทำให้เรามีความระมัดระวัง ดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาทอีกด้วย เปรียบเสมือนได้ข้อเตือนใจที่ทำให้เราใช้ชีวิตอย่างมีเหตุผลมากขึ้นและช่วยลดความกังวลต่าง ๆ ให้น้อยลง

5. หน้าที่ในการสร้างความทรงจำร่วมกัน

การมาเลี้ยงเซียมซียังถือเป็นสร้างความทรงจำร่วมกัน เรื่องราวที่เป็นความทรงจำจะทำหน้าที่เป็นกลไกสร้างตัวตน/อัตลักษณ์จีน และสำนึกร่วมความเป็นจีน เนื่องจากพิธีกรรม การเลี้ยงเซียมซีเชื่อมโยงคนรุ่นต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

6. หน้าที่การเชื่อมประสานความสัมพันธ์

หน้าที่พื้นฐานซึ่งทุกพิธีกรรมจะมีก็คือ บทบาทหน้าที่เชื่อมประสานระหว่างความสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

6.1 ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งสูงสุดที่เชื่อถือ (พระเจ้า/หลักธรรม ฯลฯ)

พิธีกรรมการเสีงเซียมซี ทำให้เราเห็นภาพความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับเทพเจ้า โดยเฉพาะความศรัทธาส่วนบุคคลที่มีต่อองค์เทพ ที่ส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรรมและโลกแห่งความเป็นจริง

นอกเหนือจากการที่มนุษย์ใช้สิ่งของเพื่อต่อรองกับเทพ อีกด้านหนึ่งเทพเจ้าก็สามารถกำหนดความเป็นไปของเราได้ ส่วนจะเป็นด้านใดนั้นขึ้นอยู่กับความเชื่อส่วนบุคคล ทำให้เห็นว่ามนุษย์แต่ละกลุ่มให้ความหมายต่อศรัทธาต่อองค์เทพอย่างหลากหลาย ส่วนเทพเจ้าก็สามารถตอบสนองความหลากหลายนั้นได้อย่างทั่วถึง

อย่างไรก็ดี การเลือกพื้นที่ประกอบพิธีกรรม ยังเป็นภาพสะท้อนศรัทธาส่วนบุคคลที่ชัดเจนอีกส่วนหนึ่ง แม้ว่ากลุ่มคนบางส่วนไม่เจาะจงพื้นที่เสีงเซียมซี เพราะความเชื่อที่ว่า เทพเจ้าในสถานศักดิ์สิทธิ์นั้น มีอำนาจในการปกป้องคุ้มครองและขจัดปัดเป่าสิ่งร้าย ๆ ได้ ขณะเดียวกันกลุ่มที่เลือกพื้นที่เสีงเซียมซีก็มักมีศรัทธาส่วนบุคคลเป็นที่ตั้งอยู่ก่อนแล้ว

6.2 ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน

พิธีกรรมจึงช่วยให้ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์มีความเป็นระบบระเบียบมากขึ้น อย่างน้อยในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เพราะไม่ว่าพิธีกรรมใดหรือกระทั่งการเสีงเซียมซีเองก็ตาม คงไม่สามารถเปลี่ยนแปลงความเป็นจริงในโลกสามัญได้ หากแต่การมีผลต่อระดับจิตเจ้านั้น ทำให้มนุษย์เห็นคุณค่าและความหมายของการดำรงชีวิตท่ามกลางผู้คนได้มากขึ้น แม้จะไม่ได้ทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนไปจากเดิมก็ตาม

อย่างไรก็ตาม ความเท่าเทียมกันในโลกศักดิ์สิทธิ์นี้ ก็ช่วยให้มนุษย์เราได้สัมผัสถึงความอบอุ่นทางจิตใจเสมอกัน กระนั้น ก็ยังพบว่าท่ามกลางความเสมอภาคกันนั้น เต็มไปด้วยความพยายามที่จะเก็บเกี่ยวผลบุญต่อตนเองและครอบครัวให้มากที่สุด จนทำให้บรรยากาศการทำพิธีนั้นเกิดความเหลื่อมล้ำต่อการเข้าถึงการส่งสมบุญ รูปแบบการใช้ชีวิตและความสัมพันธ์ในโลกแห่งความเป็นจริงของมนุษย์จึงก้าวล่วงเข้ามายังอาณาเขตศักดิ์สิทธิ์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ขณะเดียวกันยังพบรูปแบบสายสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวด้วย

ด้วยหน้าที่ดังกล่าว ซึ่งถือเป็นหน้าที่สำคัญและเป็นหน้าที่หลักที่ทำให้เซียมซียังคงดำรงอยู่และก้าวข้ามห้วงเวลาจากอดีตสู่ปัจจุบันได้อย่างไม่ยากลำบาก นอกจากนี้ การปฏิบัติกันมา

อย่างต่อเนื่องและพบเห็นได้โดยทั่วไป ยังเป็นการสืบทอดพิธีกรรมให้ยังคงอยู่ในทุกสภาวะสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อีกทางหนึ่ง

อภิปรายผล

ข้อค้นพบจากงานวิจัยครั้งนี้มีอยู่ 4 ประเด็น ดังนี้

1. เชียมซี: พิธีกรรมการสื่อสารเพื่อเยียวยารักษาจิตใจในโลกจินตนาการ
2. เชียมซี: คำตอบอยู่ที่การสื่อสารในพิธีกรรม
3. เชียมซี: พิธีกรรมการสื่อสารความต่างระหว่างเพศ วัยและชาติพันธุ์
4. “เสียงเล่น ๆ”: ความหมายของเชียมซีที่เปลี่ยนไป

1. เชียมซี: พิธีกรรมการสื่อสารเพื่อเยียวยารักษาจิตใจในโลกจินตนาการ

วิกเตอร์ เทอร์เนอร์ ให้คำจำกัดความของพิธีกรรมว่า เป็นฉากหนึ่งของเหตุการณ์หรือพฤติกรรมการแสดงท่าทางหรือคำพูด รวมถึงวัตถุ/สัญลักษณ์ที่ถูกนำมาใช้ในพื้นที่เฉพาะและแสดงให้เห็นถึงสิ่งที่อยู่นอกระบบชาติ ซึ่งสะท้อนภาพสังคมสมัยใหม่ โดย มอริซ บล็อก อธิบายเพิ่มเติมว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของจินตนาการทางความคิดที่ช่วยปลดปล่อยมนุษย์เพื่อแสดงภาพจำลองของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่เด่นชัดในเรื่องของการสื่อสาร พิธีกรรมจึงเป็นรูปแบบทางวัฒนธรรมและการสื่อสารที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนผ่านจากภาวะหนึ่งไปสู่อีกภาวะหนึ่ง ระหว่างช่วงเวลาของการเปลี่ยนผ่านจะเกิดช่วงเวลาพิเศษที่แยกออกจากชีวิตปกติ ซึ่งเป็นช่วงที่มีความศักดิ์สิทธิ์และผู้ประกอบพิธีจะมีบทบาทหน้าที่ต่างไปจากชีวิตประจำวัน เมื่อเสร็จสิ้นพิธีกรรมก็จะกลับสู่โลกแห่งความเป็นจริง

การเสียมซีเป็นส่วนหนึ่งของการทำบุญไหว้พระของชาวไทยเชื้อสายจีน เนื่องจากในช่วงเวลาที่ไม่มีความกังวลใจ การเสียมซีเป็นพิธีกรรมแห่งการส่งสมบุญและเสริมสร้างอำนาจแห่งการคุ้มครองจากองค์เทพ ขณะเดียวกัน ช่วงเวลาที่มีความไม่สบายใจหรือมีปัญหาบางประการ การเสียมซีสามารถตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจ โดยเป็นการปลดปล่อยอารมณ์ความรู้สึกในโลกจินตนาการ หากแต่ไม่สามารถแก้ปัญหาในโลกแห่งความเป็นจริงได้

พิธีกรรมดังกล่าวอาจให้คำตอบในโลกแห่งความเป็นจริงไม่ได้ สาเหตุที่พิธีกรรมการเสียมซีเป็นพิธีกรรมที่เยียวยารักษาจิตใจได้เพียงในโลกแห่งจินตนาการนั้น เพราะเป็นหน้าที่พื้นฐานของพิธีกรรมโดยทั่วไปที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองทางด้านจิตใจเป็นสำคัญ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบพิธีสามารถหลบหลีกและหลุดพ้นจากสิ่งที่เผชิญอยู่ และเข้าสู่พิธีกรรมเพื่อปลดปล่อย

สิ่งเหล่านั้น เมื่อประกอบพิธีกรรมเสร็จสิ้นแล้ว ความรู้สึกกังวลใจภายใต้ความกดดันในสภาวะของโลกสามัญจะเบาบางลง แม้จะไม่หมดไปก็ตาม

คุณลักษณะและองค์ประกอบของการเสี่ยงเซียมซียังเกื้อหนุนให้การบรรเทาปัญหาทางด้านจิตใจเป็นไปได้ ด้วยการนำเสนอทางออก แนวทางการปฏิบัติตนและวิธีแห่งการผ่อนคลายความตึงเครียด ที่จะช่วยให้ผู้เสี่ยงเซียมซีรู้สึกว่าจะสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง โดยอาศัยอำนาจความศักดิ์สิทธิ์ของเบ็องบน ซึ่งในที่นี้หมายถึง ผลการทำนายในใบเซียมซีและกระบวนการเสี่ยงเซียมซี

ขั้นตอนที่สำคัญของการเสี่ยงเซียมซี คือการเขย่ากระบอกเซียมซีที่มีไม้ตัวบรรจุอยู่ภายใน ซึ่งเป็นช่วงเวลาให้ผู้เสี่ยงมีการสื่อสารกับตัวเอง และเมื่อพิจารณาการสื่อสารรูปแบบนี้จะพบว่า เป็นรูปแบบการสื่อสารที่เกิดขึ้นเสมอ ขณะเดียวกันการสื่อสารและการตีความจะเกิดขึ้นในขณะนั้นด้วย

ดังนั้น การเขย่ากระบอกเซียมซี จึงเป็นการที่ผู้เสี่ยงคิดคำนึงอยู่กับตัวเอง โดยการสื่อสารในพิธีกรรมอาจจะสะท้อนให้เห็นถึงการมีปัญหาหรือมีคำถามบางอย่างที่ต้องการคำตอบ ขณะทำพิธีผู้เสี่ยงต้องเพ่งสมาธิไปยังสิ่งที่อยู่ในมือ หากไม่มีสมาธิขณะเสี่ยง อาจจะทำให้คำทำนายที่ได้เป็นไปในทางที่ไม่ดี หรือไม้ตัวอาจตกลงมาหลายอันและต้องทำการเสี่ยงใหม่ การมีสมาธิกับการเขย่ากระบอกเซียมซี ประกอบกับเสียงกระทบกันของไม้ตัวและกระบอกเซียมซี รวมไปถึงลักษณะการเสี่ยง น่าจะเป็นการระบายอารมณ์ที่คั่งค้างอยู่ในจิตใจได้ดี นอกจากนี้ ระยะเวลาที่ทำการเสี่ยงเซียมซียังเป็นการแสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดในขณะนั้น เช่น ความหวั่นวิตก ไม่มั่นคง ทั้งยังสะท้อนว่า ผู้เสี่ยงกำลังมีปัญหาอะไรบางอย่าง กระทั่งก้าวพ้นจากโลกความเป็นจริงเข้าสู่โลกจินตนาการชั่วขณะ ทั้งนี้ บรรยากาศความศักดิ์สิทธิ์ยังช่วยให้ผู้ประกอบพิธีได้สัมผัสอำนาจแห่งการปกป้องจากเบ็องบนได้เป็นอย่างดี

กาญจนา แก้วเทพ กล่าวถึงแนวคิดของคนโบราณที่เชื่อว่าโลกของเราจะมีอยู่ 2 โลก คือ โลกศักดิ์สิทธิ์ และโลกสามัญ ในระหว่าง 2 โลกนี้จะมีสะพานเชื่อมต่อกันและมีเขตแดนกันระหว่าง 2 โลกอยู่ ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับคนในโลกปัจจุบันนั้น ส่วนหนึ่งเกิดมาจากโลกเรามีความศักดิ์สิทธิ์น้อยลง วิธีแก้ปัญหาน่าจะเป็นการทำให้โลกมีความศักดิ์สิทธิ์มากขึ้น หรือทำให้โลกศักดิ์สิทธิ์ขยายใหญ่ขึ้นเพื่อมากำกับดูแลควบคุมให้โลกสามัญอยู่ในร่องในรอยมากขึ้น¹ โดยเฉพาะทางด้านจิตใจ การประกอบพิธีจึงเป็นการตอบสนองความต้องการภายในจิตใจในรูปแบบที่ตนพึงพอใจ โดยมีการใช้วัตถุเป็นเครื่องมือติดต่อสื่อสารกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งพิธีกรรมดังกล่าวเป็นการกระทำที่

¹ กาญจนา แก้วเทพ, "เมื่อสื่อพิธีกรรมเป็นลำนนำแห่งความสุข," ใน ยึดหลักปักแน่นกับงานสื่อพื้นบ้านสื่อสารสุขภาพ (กรุงเทพมหานคร: โครงการสื่อพื้นบ้านสื่อสารสุข, 2549), น. 33-

ผู้เลี้ยงหายมีสถานะแตกต่างจากโลกแห่งความเป็นจริง เป็นการเปลี่ยนผ่านตัวเองเข้าสู่สภาวะใหม่ ในพิธีกรรม ซึ่งมักจะเป็นช่วงที่ต้องการความมั่นคงทางจิตใจ และเมื่อประกอบพิธีเสร็จสิ้นแล้วจะ กลับสู่สถานะเดิมในชีวิตจริง

อย่างไรก็ดี โบบอกผลการทำนายถือเป็นส่วนประกอบหนึ่งที่ช่วยลดความตึงเครียด จากปัญหาที่เผชิญอยู่ได้ ซึ่งหากตีความเนื้อหาในคำทำนายแล้ว จะพบว่า ส่วนใหญ่มุ่งตอบสนอง ทางด้านจิตใจเป็นสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการแนะนำให้ทำบุญ สะเดาะเคราะห์ แนวทางการ ปฏิบัติที่มีจิตใจเป็นที่ตั้ง ไปจนถึงการยกระดับจิตใจ ที่จะช่วยให้ผู้เลี้ยงย้อนกลับมาดูพฤติกรรม การปฏิบัติตนของตนเอง เพราะหัวใจของศาสนาพุทธอยู่ที่การกระทำของแต่ละบุคคล เนื่องจากกรรม หรือการกระทำย่อมส่งผลต่อตนเอง ผู้คนรอบข้าง สังคม โดยเฉพาะด้านจิตใจ

หากแต่พิธีกรรมนี้เป็นไปเพื่อสนองตอบจิตใจเบื้องต้น ซึ่งได้รับคำยืนยันจากกลุ่มตัวอย่าง บางคน ดังที่นำเสนอไปแล้วในหัวข้อ “หน้าที่ในการสร้างความมั่นคงต่อจิตใจ/ปลอบขวัญ/คลาย ความกังวล” ที่กล่าวว่า การเลี้ยงเซียมซีเป็นเรื่องของจิตใจ ไม่ใช่ทางออกของปัญหา ทั้งนี้ ผู้วิจัย เชื่อว่า ผู้เลี้ยงที่มีคำถามอยู่ในใจต้องการความสบายใจ กำลังใจและความมั่นใจ ซึ่งอาจเป็นส่วน ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับจิตใจเท่านั้น

2. เซียมซี: คำตอบอยู่ที่การสื่อสารในพิธีกรรม

ในด้านหนึ่ง สังคมของมนุษย์ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องนับแต่อดีตจนปัจจุบัน ทั้งทาง ด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม รวมไปถึงความพยายามที่จะหาหนทางเพื่อเพิ่มความสะดวก สบายในการดำรงชีวิต อันนำมาซึ่งการคิดค้นและพัฒนาสิ่งประดิษฐ์และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่นอกจาก จะมอบความสะดวกสบายแก่มนุษย์แล้ว ยังเป็นการควบคุมกำหนดทิศทางของสังคม และวิทยาศาสตร์ ความก้าวหน้าของโลกยุคข้อมูลข่าวสาร เต็มไปด้วยความล้ำสมัยและสามารถให้คำตอบได้ใน หลายเรื่อง เช่น การพยากรณ์อากาศ ที่ช่วยให้มนุษย์สามารถควบคุมภัยธรรมชาติได้ในระดับหนึ่ง รวมไปถึงเทคโนโลยีที่เชื่อมร้อยคนทั่วโลกไว้ด้วยกันในยุคโลกาภิวัตน์เช่นนี้

หากแต่คำถามประการหนึ่งที่วิถียากรความก้าวหน้าดังกล่าวไม่สามารถให้คำตอบแก่ คนในยุคโลกาภิวัตน์ได้ นั่นคือ อนาคตของมนุษย์เราจะเป็นเช่นไร ดังนั้น กลุ่มคนในสังคมจึงมี ความพยายามที่จะพยากรณ์เรื่องราว เพื่อกำหนดความเป็นไปและเป็นการเตรียมรับมือกับสิ่งที่จะ เกิดขึ้น เช่น อนาคตทางเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง รูปแบบการดำรงชีวิต ฯลฯ ซึ่งเป็นการ ทำนายภาพรวมของสิ่งที่จะเกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อคนในสังคม แต่ทว่าคำถามเกี่ยวกับอนาคต ของปัจเจกบุคคลยังไม่มีสิ่งใดสามารถให้คำตอบได้นอกจากพิธีกรรม

ด้วยเหตุนี้ แม้สังคมจะก้าวหน้าไปมากเพียงใด พิธีกรรมต่าง ๆ จากในอดีตที่ดูเหมือนจะเดินสวนทางและอยู่หัวตรงข้ามกับแนวคิดและตรรกะในปัจจุบันก็ยังคงอยู่ และมีการปรับตัวให้เหมาะสมและสอดคล้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป จนกล่าวได้ว่าพิธีกรรมต่าง ๆ มีพลวัตรในตัวเอง

สำหรับพิธีกรรมการเลี้ยงเซียมซีเองก็มีการปรับตัวให้สามารถดำรงอยู่ในทุกสภาพสังคม โดยสาระในใบเซียมซีเป็นส่วนที่อธิบายการปรับตัวนั้นได้อย่างดี สืบเนื่องจากคนในยุคนี้มีปัญหาและความกังวลใจที่ต่างจากคนยุคก่อน ๆ ดังนั้น ผลการทำนายจากการเสี่ยงทายจึงถูกปรับเปลี่ยนจากเรื่องของความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งอาหาร ดินฟ้าอากาศ การเมืองการปกครอง ฯลฯ ซึ่งเป็นความกังวลของคนในอดีต มาเป็น เรื่องของเงินทอง โชคลาภ ตำแหน่งหน้าที่ การทำมาค้าขาย ไปจนถึงการอุปถัมภ์ค้ำจุนในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นคำถามที่คนยุคนี้ต้องการคำตอบ ดังนั้น สารที่ผู้เสี่ยงสี่้อออกมาต่อตนเองและเทพเจ้าจึงเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

สิ่งที่น่าสนใจคือ การสื่อสารในพิธีกรรมที่เกิดขึ้นเป็นปรากฏการณ์ที่มีได้เกิดขึ้นลอย ๆ หากแต่เป็นการสื่อสารที่มีจุดหมาย และจุดหมายส่วนหนึ่งคือ การบอกอนาคต พิธีกรรมการเลี้ยงเซียมซีเป็นพิธีกรรมรูปแบบหนึ่งที่สามารถตอบสนองความอยากรู้เกี่ยวกับอนาคตได้ เนื่องจากพิธีกรรมนี้เป็นทั้งการเสี่ยงทายทำนายดวงชะตาและเป็นการเสี่ยงโชคด้วยอีกทางหนึ่ง ด้วยการผูกโยงอยู่กับพุทธศาสนาและเป็นการสื่อสารที่อาศัยอำนาจความศักดิ์สิทธิ์ในโลกพิธีกรรม ทั้งพื้นที่ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ บรรยากาศในการสื่อสารที่ล้วนอยู่ในอาณาเขตของโลกศักดิ์สิทธิ์

สิ่งสำคัญคือ การสื่อสารในพิธีกรรมการเลี้ยงเซียมซีเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้คนได้สื่อสารกับตัวเองและก่อให้เกิดการทบทวนตัวเอง โดยการแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดและการให้ความหมายต่อพิธีและเนื้อหาสาระที่ปรากฏในใบเซียมซี ซึ่งแต่ละบุคคลจะมีความรู้สึกนึกคิดหรือให้ความหมายต่อพิธีแตกต่างกันไป เนื่องจากแม้กลุ่มคนในสังคมจะมีความเชื่อและศรัทธาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้ ทว่าปัจเจกบุคคลก็มีการต่อรองและเลือกที่จะเชื่อและให้ความหมายตามความต้องการของตนเอง

การพยากรณ์อนาคตที่มีการหยิบยืมอำนาจความศักดิ์สิทธิ์ ทำให้การขอคำปรึกษาจากเทพและการพูดคุยกับตนเองมีความเคร่งครึมและน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น สิ่งที่สำคัญนอกเหนือจากนั้น คือ คนในสังคมยังมีความเชื่อฝังหัวที่ว่า "ดวงชะตาฟ้าลิขิต" ความเชื่อนี้สะท้อนถึงสำนักในการยอมรับการถูกกำหนดชะตาชีวิตจากสิ่งอื่น ในที่นี้คือ เทพเจ้า/สิ่งศักดิ์สิทธิ์

ความพยายามคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นในกาลข้างหน้าสำหรับคนยุคนี้มีความสำคัญยิ่ง เนื่องจากแม้ระบบสังคมเศรษฐกิจในปัจจุบันจะมีความเหลื่อมล้ำกันอยู่มาก แต่รูปแบบสังคมเช่นนี้ก็ยังเปิดโอกาสในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจหรือด้านสังคม การรู้สิ่งที่จะเกิดขึ้นล่วงหน้า จึงน่าจะเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยลดความวิตกกังวลต่อสิ่งที่จะเกิดขึ้น

อนาคตที่กล่าวถึงอาจเป็นภาวะวิกฤตของคนส่วนมาก ทั้งยังเป็นการเตรียมพร้อมรับมือและเผชิญหน้าอย่างมีกำลังใจ ดังเช่นงานวิจัยเกี่ยวกับลัทธิพิธีเสด็จพ่อ ร.5 และลัทธิพิธีเจ้าแม่กวนอิมของ นิธิ เอียวศรีวงศ์ ที่สะท้อนให้เห็นภาพสังคมที่มีต้องการสิ่งยึดเหนี่ยวและความมั่นคงทางด้านจิตใจ ก่อให้เกิดลัทธิพิธีสมัยใหม่ขึ้นในสังคมปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม แม้จะถูกกำหนดโดยสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แต่มนุษย์ก็สามารถต่อรองกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้เช่นเดียวกัน กล่าวคือ ในขั้นตอนการประกอบพิธีการเสี่ยงเซียมซีนั้น มีหลายส่วนที่มนุษย์เป็นฝ่ายกำหนดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนการเสี่ยง รูปแบบการเสี่ยง โอกาสการเข้ามาประกอบพิธีการให้ความหมาย การจัดการใบเซียมซี การนิยามความสัมพันธ์และตัวตนกับโลกแห่งความเป็นจริง ที่มีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับชีวิตความเป็นอยู่ เพื่อเปิดโอกาสให้ตนเองเข้าไปมีส่วนร่วมและเข้าถึงการกำหนดโชคชะตาของตนเอง

3. เซียมซี: พิธีกรรมการสื่อสารความต่างระหว่างเพศ วัยและชาติพันธุ์

เมื่อพูดถึงโลกแห่งพิธีกรรมอย่างวัดวาอารามและศาลเจ้า รวมถึงกิจกรรมการเข้าวัดฟังธรรม สวดภาวนาไปจนถึงการประกอบพิธีกรรม กลุ่มคนที่สังคมมักจะนึกถึง คือ หญิงชรา เนื่องจากพื้นที่ในโลกศักดิ์สิทธิ์นี้เป็นสิ่งที่บ่งบอกตำแหน่งแห่งหนของกลุ่มหญิงสูงวัย ซึ่งมีตัวตนที่ชัดเจนในพื้นที่ดังกล่าว และถือครองอาณาบริเวณในโลกศักดิ์สิทธิ์ไว้อย่างเหนียวแน่น

การถือครองอาณาเขตแห่งโลกพิธีกรรมที่เต็มไปด้วยความศักดิ์สิทธิ์นี้ เป็นการมอบอำนาจให้หญิงสูงวัยมีสถานะเหนือกลุ่มอื่น ในทางตรงกันข้าม หากพูดถึงตัวตนของคนกลุ่มนี้ในโลกสามัญแล้ว แทบไม่มีความชัดเจนและยังมีความคลุมเครือ นอกจากอำนาจแล้ว ยังเป็นการเพิ่มศักดิ์ศรีความเป็นบุคคลผู้สูงอายุที่มีความเชี่ยวชาญและมีความชำนาญในการประกอบพิธีกรรม จนกลายเป็นผู้ให้คำแนะนำและถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมการเสี่ยงเซียมซี รวมถึงพิธีกรรมอื่น ๆ

เมื่อเปรียบเทียบกับคนกลุ่มอื่น ตัวแปรสำคัญที่ทำให้หญิงชรามีความโดดเด่นในโลกพิธีกรรม คือ ความต่างระหว่างเพศและวัย ความต่างเรื่องเพศนั้น จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลพบว่า ผู้หญิงเป็นกลุ่มคนที่มีจำนวนมากกว่าเพศชาย คือ ร้อยละ 85 โดยประมาณ ซึ่งนับว่าเป็นจำนวนที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด สาเหตุที่พบเห็นผู้หญิงในพื้นที่พิธีกรรมมากกว่าผู้ชายนั้น เนื่องมาจากในวัฒนธรรมไทยการดูแลและแก้ปัญหาครอบครัวเป็นภาระหน้าที่ของผู้หญิง ดังนั้น โลกแห่งพิธีกรรมจึงเต็มไปด้วยผู้หญิง โดยเฉพาะหญิงชรา

ความต่างระหว่างวัยทำให้หน้าที่ความรับผิดชอบแตกต่างกันไปด้วย กล่าวคือ ขณะที่สมาชิกคนอื่น ๆ ของครอบครัวดูแลและแบกรับภาระทางด้านเศรษฐกิจ หญิงชราจะเป็นผู้ที่แบกรับภาระทางด้านจิตใจ ซึ่งผูกโยงอยู่กับพิธีกรรม จนทำให้พื้นที่แห่งนี้เป็นที่ของหญิงชราอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ หญิงสูงวัยยังเป็นผู้ธำรงรักษาพื้นที่การสื่อสารในการเลี้ยงเซียมซี ซึ่งเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ และปกป้องสถาบันศาสนากับความเชื่อเอาไว้ โดยในกรณีนี้หญิงสูงวัยอยู่ในสถานะผู้ปฏิบัติสืบเนื่อง ถ่ายทอดให้คนกลุ่มอื่นสืบสานต่อ ตลอดจนเป็นผู้อุปถัมภ์คนสำคัญ จึงถือว่าเป็นกลุ่มคนที่รักษาพิธีกรรมให้มีความต่อเนื่องได้อีกทางหนึ่ง

นอกเหนือจากหญิงชราแล้ว ในการธำรงรักษาพิธีกรรมการเลี้ยงเซียมซี กลุ่มชาติพันธุ์ยังถือเป็นกลุ่มคนสำคัญที่ทำให้การเลี้ยงเซียมซีคงอยู่มาอย่างยาวนานจนปัจจุบัน เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์จีนหรือคนไทยเชื้อสายจีน ต่างสืบทอดความเชื่อและความศรัทธาจากคนรุ่นก่อน จนกลายเป็นประเพณีธรรมเนียมการปฏิบัติ ซึ่งเห็นเด่นชัดในช่วงเทศกาลของชาวจีน เช่น เทศกาลตรุษจีน ที่ถือเป็นการเริ่มต้นสิ่งใหม่ ๆ กลุ่มคนเหล่านี้มักจะเดินทางมาพร้อมกับครอบครัว เพื่อทำบุญไหว้พระและเสริมสร้างความเป็นสิริมงคลแก่ครอบครัว โดยการเลี้ยงเซียมซีได้รับความนิยมด้วยเหตุผลนี้อย่างต่อเนื่องเสมอมา จนทำให้การเลี้ยงเซียมซีเป็นพิธีกรรมที่มีความสำคัญในหมู่ชาวไทยเชื้อสายจีน

ขณะเดียวกัน ตัวแปรเรื่องวัยที่กล่าวถึงข้างต้นนั้น กลุ่มวัยรุ่น ช่วงวัยแห่งการศึกษาเล่าเรียนควรถูกกล่าวถึงในมุมมองของคนวัยนี้ที่มีต่อการเลี้ยงเซียมซี เนื่องจากคนกลุ่มนี้ได้ผสมผสานความเชื่อดั้งเดิม ในที่นี้คือการเลี้ยงเซียมซี เข้ากับองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และตรรกะทางคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นองค์ความรู้และแนวคิดที่ได้รับการยอมรับในโลกสามัญ

การผสมผสานความเชื่อทั้ง 2 อย่างเข้าด้วยกัน ส่งผลให้การเลี้ยงเซียมซีอยู่คาบเกี่ยวระหว่างโลกศักดิ์สิทธิ์และโลกสามัญ ด้านหนึ่งเป็นการลดความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรม แต่อีกด้านหนึ่งก็ทำให้พิธีกรรมเป็นเรื่องที่มากกว่าอารมณ์และการรับรู้ผ่านสัมผัสที่จับต้องไม่ได้ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าความเชื่อรูปแบบใหม่ที่เกิดจากการนำโลกสามัญและโลกศักดิ์สิทธิ์เข้ามาผสมกลมกลืนกัน จะทำให้ความเคร่งขรึมในพิธีกรรมลดน้อยลง แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่า การมองอีกมุมหนึ่งของกลุ่มวัยรุ่นนี้จะช่วยยืนยันการสืบทอดพิธีกรรมการเลี้ยงเซียมซีต่อไป เพราะความเชื่อที่เกิดขึ้นใหม่สะท้อนการยอมรับความเป็นพิธีกรรมที่ไม่ได้ดูมงายไร้สาระในสายตาของกลุ่มวัยรุ่น หากแต่เป็นสาระที่แฝงมาในรูปของความเชื่อแบบดั้งเดิม

การปรับตัวให้สามารถตอบสนองวิถีของคนทุกเพศทุกวัยในช่วงเวลาที่ต่างกันของพิธีกรรม การเลี้ยงเซียมซินั้น ทำให้มีการสืบทอดความเชื่อดังกล่าวเรื่อยมา ด้านหนึ่งเป็นเพราะความอิสระในการสื่อสารที่ปรากฏเป็นไปอย่างไม่จำกัดเฉพาะบุคคลใดหรือเรื่องใด อีกด้านหนึ่ง การเลี้ยงเซียมซีเป็นการสื่อสารหลายมิติ ตั้งแต่การสื่อสารผ่านเนื้อหาคำทำนาย รูปแบบการประกอบพิธี การจัดการโบเซียมซี รวมไปถึงความสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรรมกับชีวิตจริง เช่น การสะเดาะเคราะห์ต่าง ๆ เป็นต้น

4. “เสียงเล่น ๆ”: ความหมายของเสียงที่เปลี่ยนไป

ปริตตา เฉลิมเฝ้า กอนันตกุล กล่าวคำว่าคำว่า “เล่น” ใช้บรรยายพฤติกรรมหรือทัศนคติบางอย่าง ทั้งยังนิยามคำนี้ว่าหมายถึง ทำเพื่อสนุกหรือไม่จริงจัง แต่เมื่อพิจารณาการใช้คำว่า “เล่น” แล้ว พบว่าเป็นภาพสะท้อนทัศนคติในการดำเนินชีวิตและลักษณะทางสังคม²

ในการลงพื้นที่เก็บข้อมูล คนรุ่นใหม่เช่นกลุ่มนักเรียนนักศึกษา รวมไปถึงกลุ่มวัยทำงานบางคน พูดถึงลักษณะการเสียงเซียมซีว่าเป็นการ “เสียงเล่น ๆ สนุก ๆ” สิ่งที่น่าสนใจ คือ การเล่นเชิงพิธีกรรม เนื่องจากการเล่นประเภทนี้สามารถอธิบายการสื่อสารในพิธีกรรมการเสียงเซียมซีในรูปแบบของการ “เสียงเล่น ๆ” ได้อย่างดี กล่าวคือ แม้จะเป็นการเสียงเล่นที่ดูเหมือนจะเป็นการลดความศักดิ์สิทธิ์ แต่แง่มุมหนึ่งที่คนทั่วไปยอมรับกันก็คือ การเสียงเซียมซีมีพื้นที่การสื่อสารที่เฉพาะเจาะจง โดยต้องกระทำในพื้นที่ที่ทางวัดจัดไว้ให้เท่านั้น การมีพื้นที่ที่เฉพาะเจาะจงนั้น บ่งบอกว่า การสื่อสารในพิธีกรรมต้องอาศัยความศักดิ์สิทธิ์และอยู่ในเขตแดนของโลกพิธีกรรม ดังนั้น การ “เสียงเล่น ๆ” ดังกล่าว จึงเป็นการสื่อสารที่อยู่ในขอบเขตข้อปฏิบัติของการเสียงเซียมซีและยังคงถูกจับจ้องจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ภายในวัด รวมไปถึงผู้มีจิตศรัทธาที่เข้าไปไหว้พระทำบุญ

นอกจากนี้ ขณะทำการสื่อสารด้วยการ “เสียงเล่น ๆ” นั้น ก็ยังเป็นการติดต่อสื่อสารกับเทพเจ้า ซึ่งสมมติให้เซียมซีเป็นสื่อกลางในการสื่อสาร โดยภาษาและวิธีติดต่อกับเทพเจ้าจะแตกต่างกันไปจากที่กระทำกันในชีวิตประจำวัน ขณะเดียวกันก็เป็นการตอบคำถามและคำพยากรณ์จากเทพเจ้าด้วย

การตอบคำถามและคำพยากรณ์ที่ได้รับจากเทพเจ้า เป็นสิ่งที่ผู้เสียงมุ่งหวังจะได้จากการสื่อสารที่เกิดขึ้น นอกเหนือจากการตอบคำถามในใจแล้ว ผู้เสียงเซียมซียังเชื่อว่า การสื่อสารในพิธีกรรมนี้เป็นการทำบุญประเภทหนึ่งและถือเป็นการขอพรเพื่อให้เป็นสิริมงคลแก่ตนเอง

สิ่งสำคัญ คือ คำว่า “เล่น” อาจเป็นการแสดงถึงท่าทีของการหลีกหนีจากสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา แต่ไม่ได้หมายความว่าการเล่นนั้นจะสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ เช่นเดียวกับการสื่อสารผ่านการเสียงเซียมซี อันเป็นช่องทางหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ผู้เสียงมีช่วงเวลาที่ได้พูดคุยและอยู่กับความคิดคำนึงของตนเอง เซียมซีจึงอาจเป็นเครื่องมือแห่งการระบายสิ่งที่ค้างค้ำภายใน

² ปริตตา เฉลิมเฝ้า กอนันตกุล, “เล่น,” ใน คำ: ร่องรอยความคิดและความเชื่อไทย, บรรณาธิการโดย สุวรรณฯ สถาอนันท์ และ เนื่องน้อย บุญเนตร (กรุงเทพมหานคร: โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), น. 355.

จิตใจ ที่ถูกมองว่าเป็นการลดความศักดิ์สิทธิ์ลงด้วยการเสีงเล่น ๆ เพื่อความสนุก หรือเป็นการฆ่าเวลาเมื่อต้องรอญาติพี่น้องที่มาไหว้

ภาพรวมของการ “เสีงเล่น ๆ” เมื่อมองอย่างผิวเผินการสื่อสารผ่านพิธีกรรมการเสีงเชื่อมซึ่งอาจดูเหมือนเป็นการลดความเคร่งครึมและความศักดิ์สิทธิ์ในพิธีด้วยรูปแบบการสื่อสารที่ไม่จริงจัง เป็นไปเพื่อความสนุกสนานส่วนตัวเท่านั้น ทว่าเมื่อมองลึกลงไป การ “เสีงเล่น ๆ” ไม่จำกัดอยู่เพียงภาพลักษณ์ของการสื่อสารเพื่อความสนุก หากแต่อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์และข้อปฏิบัติของการเสีงเชื่อมซึ่งและโลกศักดิ์สิทธิ์ อันแปลว่า “เล่น” ในสังคมไทยดำรงอยู่ได้แม้ในโลกแห่งพิธีกรรม โดยมีเป้าหมายของการสื่อสารอยู่ที่การบอกปัญหาและการได้รับคำตอบจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้เสีงพูดคุยด้วย ขณะเดียวกันก็หวังว่าความเป็นสิริมงคลจากการทำบุญครั้งนี้จะทำให้ชีวิตดีขึ้น และอีกด้านหนึ่ง ก็เปิดโอกาสให้ผู้เสีงให้ความสำคัญกับการทบทวนตัวเอง เพื่อให้รู้สึกสบายใจขึ้น แต่ไม่ได้เป็นการแก้ปัญหที่เกิดขึ้นจริง

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาพิธีกรรมการสื่อสารของชาวจีน ดังนั้นจึงเลือกพื้นที่ศาลเจ้าซึ่งเป็นรอยต่อความเป็นจีนสู่สังคมไทยเป็นพื้นที่การศึกษา ขณะที่การเสีงเชื่อมซึ่งตามวัฒนธรรมของไทย เป็นสิ่งน่าจะได้รับคำค้นคว้าต่อ เนื่องจากบริบทที่ต่างกันนี้ น่าจะทำให้มีการสื่อสารความหมายในพิธีกรรมที่ต่างกัน
2. สิ่งที่การศึกษาครั้งนี้ยังไม่สามารถตอบได้ คือ การเสีงเชื่อมซึ่งช่วยสร้างเครือข่ายของกลุ่มคนด้วยหรือไม่ จึงนำศึกษาต่อว่า มีการเชื่อมร้อยกลุ่มคนด้วยพิธีกรรมการเสีงเชื่อมซึ่งหรือไม่
3. การศึกษานี้ สามารถนำไปปรับใช้กับการวิจัยเกี่ยวกับพิธีกรรมที่สืบเนื่องจากการเสีงเชื่อมซึ่ง เช่น การสะเดาะเคราะห์ การเสริมสร้างบุญบารมี และการแก้เคล็ดด้วยวิธีต่าง ๆ ได้อย่างดี นอกจากนี้ยังรวมไปถึงพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการเสีงทายอื่น ๆ อีกด้วย
4. การศึกษาในประเด็นของการเสีงเชื่อมซึ่งและการเสีงทายรูปแบบใหม่ ๆ เช่น เสีงเชื่อมซึ่งออนไลน์ เป็นประเด็นที่น่าสนใจและควรศึกษาต่อ